

Poesia de combat

Brossa va mantenir sense defallir un compromís polític i social que és intrínsec a la seva obra

En un famós poema visual de Joan Brossa la paraula *poema* acaba amb l'empunyadura d'una pistola. No és que Brossa aprovés la violència, simplement deixava clar que la poesia, per ell, també era una eina de combat. A Brossa li va tocar viure la Guerra Civil de ple –de fet va patir una lesió permanent a l'ull en ple combat– i posteriorment va exercir la poesia en ple franquisme i esquivant nombrosos episodis de censura.

Escribia Brossa el 1968: “Si no podia escriure, als moments d'eufòria seria guerriller, als de passivitat prestidigitador. Ésser poeta inclou totes dues coses.” Un poema que defineix perfectament la seva pràctica poètica. Per Brossa vida i poesia eren el mateix. Per tant, tota la imbricació de l'obra de Brossa en la vida quotidiana no podia deixar de banda les qüestions polítiques i socials. Els cavalls de batalla són bàsicament la defensa de les classes més desfavorides i la denúncia del capitalisme salvatge, el catalanisme, l'anticlericalisme i la seva aposta per la llengua catalana.

La gran exposició *Poesia Brossa*, que es pot veure al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba) fins al 25 de febrer, la més completa feta mai sobre el poeta, remarca alguns dels aspectes més combatius de Brossa. Només entrar a l'exposició, l'espectacular instal·lació *El planeta de la virtut* pot semblar d'entrada només una broma pesada: una munió d'escarabats vermells s'escampen per la paret i el terra del museu. Una obra que convida a fer-se la foto de rigor, que pot semblar una frivolidat, però Brossa no pot ser tan superficial. Hi ha un de-

tall de l'obra que no és banal: els escarabats surten pel cantó dret de la paret. “Aquesta és la instrucció principal que Brossa va donar per instal·lar l'obra –explica Teresa Grandas, cocomissària de la mostra amb Pedro G. Romero– perquè «la merda sempre surt de la dreta», deia Brossa.” Malgrat això, a Brossa els escarabats li agradaven perquè trobava que era un “animal noble”, adorat pels egipcis.

Amb una exposició tan àmplia, és possible fer un recorregut només a través de les obres de contingut polític i social. Però de fet Teresa Grandas apunta que en Brossa “tot és polític”, malgrat que deixa ben clar que mai va militar en cap partit

polític ni va tenir carnet de cap mena. Ja en plena democràcia, sobretot quan als anys 80 Brossa va començar a ser àmpliament reconegut i fins i tot popular, no dubtava a col·laborar amb partits polítics diversos, des del PSC a Esquerra Republicana, o associacions per la llengua.

Evidentment, mai va treballar amb entitats dretanes o relacionades amb el passat franquista. Un exemple, inclòs a la mostra, és el cartell que va realitzar per a la campanya de 1997 de la Plataforma per la Llengua: *Vivim plenament en català*.

Però finalment va ser un ajuntament socialista qui li va atorgar un vitalici.

La pràctica poètica és per Brossa també una “pràctica política”, que es manifesta, com sempre va fer, en múltiples suports. Un dels moments estel·lars de l'exposició és la sala on s'exposen les *Suites* (1959-1969) i els *Poemes habitables* (1970). Són poemes visuals exquisits, tant pel seu contingut com per l'execució, i sempre amb el collage com a tècnica recurrent. En un,

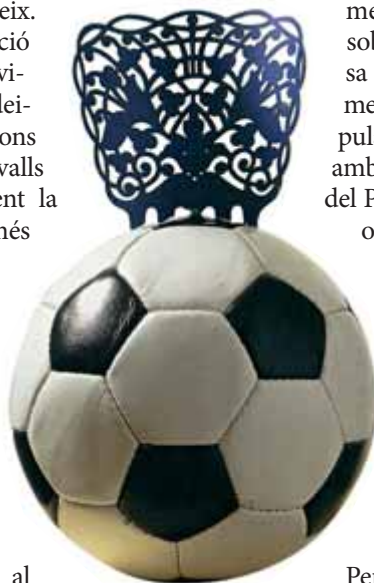
que forma part de *Poemes de l'Oc* (1970), Brossa enganxa al paper un petit mapa antic de la Península Ibèrica, del qual ha retallat Portugal i els Països Catalans i el titula simplement *Espanya*.

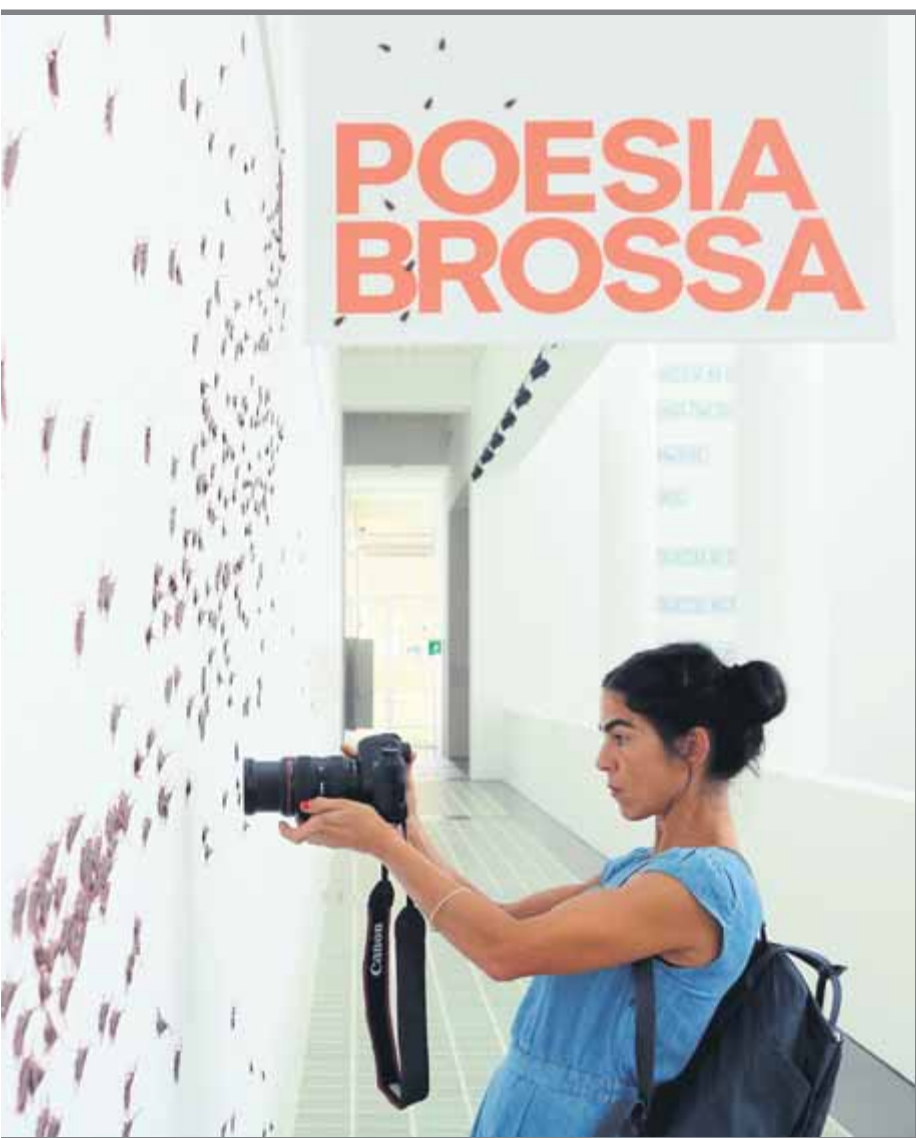
Brossa sempre va reivindicar la història dels catalans amagada durant el franquisme. El 1977, en plena Transició, escriu el

“La merda sempre surt de la dreta”, deia Brossa

poema titulat simplement *1714*: “Encara que duri segles, el temps no fa/que tingui més raó quan no n'hi havia/de bon començament, i la injustícia continua/essent allò que era.” I el 1971 escriu l'*Oda al President Companys*: “[...] El poble et va elegir. No t'han vençut/Aquesta pau - que és pau de cementiri/només raona els mots en un embut/i res no arxiva el clam del teu martiri.”

En un poema visual, inclòs a l'exposició també, apareix un escut constitucional

L'obra 'El planeta de la virtut', que obre l'exposició de Brossa. Al costat, 'Striptease català', i a sota, el poema 'Espanya' i 'Paràsit'. A la plana anterior, el poema 'País' FUNDACIÓ JOAN BROSSA, VEGAP, 2017/ACN/FERRAN FREIXA/M.F.C./GUS TAU NACARINO

amb la part de les quatre barres de Catalunya escapçada, que el poeta també dedica al president Companys. En un altre poema, escrit el 1973, Brossa parlava de l'històric membre d'Esquerra Republicana Jordi Carbonell, que va ser torturat per la policia per "haver exigit el dret a parlar català". L'actualitat de la poesia de Brossa està servida.

Un altre exemple del compromís catalanista de Brossa que es pot veure a la mostra és la seva intervenció en un festival de poesia a la sala Price el 1970 en què enmig de les grans patums de la poesia catalana, com ara Salvador Espriu i Gabriel Ferrater, Brossa va reivindicar en un petit

poema els Mossos d'Esquadra. O l'*Striptease català*, en el qual la musa brossiana Christa Leem es va despullant fins que al final de l'aparició un murri Joan Brossa exclama: "Visca els Països Catalans!"

Brossa tampoc es mossegava la llengua a l'hora de denunciar els abusos dels bancs i les multinacionals, la hipocresia dels polítics -vegeu l'obra *Paràsit*, en què una cotorra pren la paraula en un mar de diaris- i fins i tot la importància exagerada del futbol en la societat, com a *País*.

El compromís de Joan Brossa hi va ser sempre i no va defallir mai. La data fatídica del 18 de juliol apareix en un poema visual, amb un bitllet de tren del 18 de juliol del 1970, on s'hi passeja un escarabat. El calendari del poema *Record*, del juliol del 1936, va patir censura. En l'assaig *Joan Brossa: les sabates són més que un pedestal* l'historiador de l'art Isidre Vallès remarca-va com el poeta va mantenir-se fidel a la denúncia i el compromís polític en tot moment: "Quan la majoria de poetes, per raó de les dificultats ideologicoculturals, solien refugiar-se en l'intimisme, ell, Joan Brossa, utilitzà la poesia amb plena llibertat expressiva, atenyent de ple les preocupacions de la comunitat i endinsant-se pels viaranyos obscurs i difícils de la resistència." *